

MUIJALAN KOULU

KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISEMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

päivitetty helmikuu/2024

KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISEMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

Kouluissa tulee olla ohjeistus kiusaamisen ennalta ehkäisemisestä ja kiusaamistapauksissa toimimisesta. Asiat selviävät parhaiten nopealla toiminnalla ja tilanteeseen puuttumisella.

Kiusaaminen ja koulukiusaaminen

Kiusaaminen on hetkellistä, toistuvaa tai pitkään jatkuvaa ja alistavaa ruumiillista tai henkistä väkivaltaa. Kaikki koulussa tapahtuva aggressiivinen käyttäytyminen ei ole kiusaamista. Kiusaamiseen liittyy yleensä voimasuhteiden epätasapaino; kiusattu oppilas on jollakin tavalla puolustuskyvytön kiusaajaan tai kiusaajiin nähden.

Koulukiusaamisesta on kyse silloin, kun yksi ja sama oppilas joutuu toistuvasti ja systemaattisesti toisten tahallisen toiminnan kohteeksi. Nimittely ja pilkkaaminen on kiusaamista, jos samaa oppilasta nimitetään uudestaan ja uudestaan. Töniminen ja lyöminen on kiusaamista, jos tönitään ja lyödään aina yhtä ja samaa oppilasta.

Sopimaton ja huono käytös

Sopimaton ja huono käytös on erotettava kiusaamisesta. Huonotapaista käyttäytymistä on kaikki sellainen käytös, joka vähentää toisten viihtyvyyttä ja joka toistuessaan heikentää myös huonosti käyttäytyvän itsensä sosiaalista arvostusta ja yhteisössä elämistä. Huonotapaiseen käyttäytymiseen kuuluu aina myös epäkunnioitus ja välinpitämättömyys: itseä ja toisia, omia ja toisten tavaroita sekä yhteistä ympäristöä kohtaan. Huonotapainen kiroilee, huutaa, sotkee, särkee, sylkee, varastaa, nimittelee, uhkailee, laiminlyö tehtävänsä ja muut velvollisuutensa, ei pidä lupauksiaan, ei osaa tervehtiä, kiittää eikä pyytää anteeksi, rikkoo yhteisiä sääntöjä ja sopimuksia sekä käyttäytyy toisia kohtaan muutoin sopimattomasti ja asiattomasti.

Kiusaamisen tavoin myös huono käytös vie koulusta työn ilon ja usein myös työrauhan. Sekin vaurioittaa ystävyyttä, yhteishenkeä ja ihmisten välistä kanssakäymistä ja on siksi tuomittavaa.

Miten kiusaamista ehkäistään ennalta

Oppilaita ohjataan hyvään käytökseen ja vastuuntuntoon arkipäivän tilanteissa. Ohjataan oppilaita ottamaan vastuu itsestään, arvostamaan toisia ja pitämään huolta ympäristöstä. Oppilaille selitetään kiusaamisen seuraukset ja rangaistukset etukäteen. Hyvän luokkahengen kehittämiseksi pyritään koko koulun hyvän hengen luomiseen. Opetuksessa painotetaan erilaisuuden hyväksymistä. Myös koulumatkoilla oppilaita ohjataan hyvään käytökseen.

Ennalta ehkäisevät toimenpiteet:

- Koulussa pyritään avoimeen vuorovaikutukseen ja suvaitsevan toimintakulttuurin syntymiseen. Kaikille tehdään selväksi, ettei kiusaamista hyväksytä. Oppilaille mallinnetaan aktiivisesti positiivista keskustelukulttuuria.
- Koulussa noudatetaan kaupungin yhteisiä linjauksia oppilaiden turvaamiseksi kiusaamiselta, syrjinnältä ja väkivallalta.
- Kouluyhteisössä sovitaan yhteiset kirjatut säännöt, järjestyssäännöt ja erilliset sopimukset toimintatavoista.
- Koulussa kerrataan yhteisiä sääntöjä säännöllisesti. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti luokan sääntöjen laadintaan.
- Koko kouluyhteisö sitoutuu noudattamaan käytösmatriisissa sovittuja toimia. Matriisiin palataan lukuvuoden aikana toistuvasti.
- Koulussa järjestetään tehokas välituntivalvonta ja turvallisuuskulttuuria kehittämällä vältetään kiusaamisen syntymiselle otollisia tilanteita.
- Koulun välitunneista pyritään tekemään mukavia toiminnallisia tuokioita.
- Koulussa harjoitellaan jokaisella vuosiluokalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Ryhmien kanssa tehdään ryhmäytymisharjoituksia lukuvuoden aikana toistuvasti.
- Koulussa työskennellään Mutteriryhmissä (eri luokka-asteilta koostuva , pysyvä ryhmä) ja harjoitetaan kummioppilastoimintaa.
- Oppilasvaltuusto ideoi ja organisoii yhteishenkeä parantavaa toimintaa.
- Toimintatapojen toteutumista arvioidaan ja seurataan säännöllisesti.
- Kotien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.
- Kaikki tietoon tulleet kahakat selvitetään heti aikuisjohtoisesti.

Kiusaamisen havaitseminen ja siihen puuttuminen:

Oppilaita rohkaistaan kertomaan kiusaamistilanteista. Jokainen koulussa työskentelevä aikuinen puuttuu kiusaamistilanteisiin heti. Kiusaamistilanteet käsitellään välittömästi ja asiasta tiedotetaan koteihin. Kouluissa kartoitetaan kiusaamisen esiintymistä vuosittain esimerkiksi hyvinvointikyselyillä.

Miten kiusaamistilanteessa toimitaan:

Oppilaan huoltajat

- Jos epäilet, että lastasi on kiusattu, kannusta häntä kertomaan asiasta.
- Ota aina yhteys kouluun, jos epäilet koulukiusaamista. Ota yhteyttä kouluun, vaikka lapsesi kieltäisi.
- Koulukiusaamisen selvittäminen aloitetaan aina koulussa.
- Jos lapsesi on kiusaava osapuoli, tee selväksi, että et hyväksy minkäänlaista kiusaamista. Kerro asiasta opettajalle.

Oppilas

- Kiusaamistilanteessa sano päättäväisesti ja tarkasti mistä et pidä: ”Jätä minut rauhaan, koska en pidä siitä että sinä... ”
- Lähde pois kiusaajan luota.
- Kerro aikuiselle, kun huomaat kiusaamista. Kerro, jos olet itse kiusattu tai kiusaaja tai näet toveriasi kiusattavan.
- Ole kiusatulle kaveri, älä jätä häntä yksin.
- Rohkaise kiusattua kertomaan kiusaamisesta jollekin aikuiselle, voit myös itse tarjoutua kertomaan hänen puolestaan.

Kiusaamisen selvittelyn pohjana voi olla kenen tahansa havainto/epäily kiusaamisesta. Toiminnan käynnistäjänä voi olla kuka tahansa koulun aikuinen.

Toimintamalli kiusaamistapauksessa:

- Sovitaan kiusaamista selvittelevät aikuiset (luokanopettaja ja asian nähnyt aikuinen/selvittelypari) .
- Tilanne rauhoitetaan ja selvitetään, mitä on tapahtunut ja ketkä olivat osallisina. • Jos tarve vaatii, niin keskustellaan osapuolten kanssa ensin erikseen.
- Annetaan oppilaalle tilaisuus esittää ratkaisumalleja tilanteeseen tai tilanteen vaatiessa opettaja päättää seuraamuksista (anteeksipyyntö, Tulipa hölmöilyä -lappu, kasvatust keskustelu...) .
- Tiedotetaan kiusaamisesta huoltajille.
- Organisoidaan seuranta.
- Kiusaamisen toistuessa erityisopettaja otetaan selvittelyyn mukaan ja/tai muuta opiskeluhooltohenkilöstöä. Tiedotetaan rehtoria ja tarvittaessa kutsutaan hänet mukaan selvittelyyn. Mikäli tilanne ei tämänkään jälkeen helpota, niin huoltajat kutsutaan koululle yhteiseen keskusteluun.
- Koulukiusaamistapauksissa, joissa huoltaja ja koulun edustaja tapaavat, tehdään muistio tai kirjaukset tehdään kasvatust keskustelun alle. Muistiot säilytetään koulussa opiskeluhoollon asiakirjojen yhteydessä. Koulukiusaamisen käsittely, siitä aiheutuneet toimenpiteet ja seuranta kirjataan aina. Kirjaukset käsitellään opiskeluhoollon ja säilytetään opiskeluhoollon asiakirjojen yhteydessä. Mikäli mukana ei ole opiskeluhoollon edustusta, kirjaaminen tehdään kohtaan kasvatust keskustelu. Näin siihen asti, että wilmaan avataan oma kohta kiusaamisen seurantaan.
- Tarvittaessa kutsutaan koolle kaikki luokan huoltajat ja sovitaan yhteisistä toimenpiteistä.
- Kurinpitörangaistuksina toistuvissa tapauksissa voidaan käyttää jälki-istuntoa, kirjallista varoitusta ja erottamista määräajaksi.
- Aina tehdään seurantasuunnitelma ja toimenpiteet kirjataan. (kirjaamisesta huolehtii luokanopettaja tai erityisopettaja).
- Opiskeluhoollon henkilökuntaa konsultoidaan ja molemmat osapuolet ohjataan palvelun piiriin tarvittaessa.

Miten toimia koulussa kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa?

Muista:

- Ilmoitus koteihin saman päivän aikana ensisijaisesti puhelimitse.
- Väkivaltatilanteissa aina ohjaus terveydenhoitajalle ja/tai terveyskeskukseen.
- Vaadittavat ilmoitukset (turvallisuushavainto, tapaturmailmoitus, lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus jne.) ja tieto osallisten huoltajille.
- Koulun omat prosessit ja kaupungin yhteinen suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Varmista, että olet perehtynyt ohjeisiin ja tiedät, miten toimia ja keneltä saat lisätietoa ja apua tarvittaessa.
- Tarvittavat verkostot avuksi, kuten nuorisotyö tai Ankkuri –työ.
- **Muistutus: Oppilaan oma kokemus on erittäin tärkeää. Jokainen tapaus ja tilanne, jonka oppilas kokee ahdistavana ja kiusaavana, on käsiteltävä kiusaamistapauksena ja on selvitettävä perusteellisesti.**
- Lastensuojeluilmoitus ja/tai rikosilmoitus on tehtävä aina tarpeen vaatiessa koulusta. Ilmoitus tulee tehdä viipymättä ja sitä ei saa delegoida toisille. Ilmoituksen tekee se henkilö, jolla on paras tieto tapauksesta. Apua ja tukea ilmoituksen laatimiseen voi saada esimerkiksi rehtorilta ja koulun opiskeluhoitoryhmältä.
- Koululla on ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, jos ilmenee huoli mm. liittyen lapsen omaan käyttäytymiseen, jatkuvaan koulunkäynnin laiminlyöntiin, ja jos koulu ei pysty omilla tukitoimillaan turvaamaan lasten koulunkäyntiä tai huoltajat suhtautuvat asiaan välinpitämättömästi (lastensuojelulaki 25§ (417/2007)) ja/tai rikosilmoitus (henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset) (lastensuojelulaki 25§ 3. mom. (1111/2016)). Tällainen rikos on esimerkiksi pahoinpitely (myös alle 15-vuotiaan rikoksen tunnusmerkit täyttävistä teoista tulee ilmoittaa poliisille).
- Lastensuojeluilmoituksen kautta pyritään selvittämään mahdollisen avun ja tuen tarve, sekä saada siihen apua lapselle, nuorelle ja perheelle. Se on myös lapsen ja perheen oikeus.
- Kouluhenkilöstön velvollisuutena ja oikeutena on välittää eteenpäin huoli, ja lastensuojelu tekee arvioinnin ja selvitystyön. Ilmoitusta ei saa jättää tekemättä, vaikka tietäisit, että joku toinen on jo tehnyt ilmoituksen tai perhe on jo lastensuojelun asiakas.
- 0295-438247 /lapsirikostutkinta konsultaationumero
- Rikosilmoituksen voi tehdä poliisilaitoksella tai sähköisesti, jolloin ilmoitus tehdään yksityishenkilönä omilla pankkitunnuksilla. Ilmoituksen tekee se henkilö, jolla on paras tieto tapauksesta. Poliisin valtakunnallinen neuvontapuhelin arkisin klo 8-16.15, p. 0295 419 800, <https://poliisi.fi/tee-rikosilmoitus>

LOHJAN KAUPUNGIN PERUSOPETUKSEN KIUSSAAMISEN, HÄIRINNÄN, SYRJINNÄN JA VÄKIVALLAN VASTAINEN SUUNNITELMA

SUUNNITELMALLINEN ENNALTAEHKÄISY			
LAKISÄÄTEISET SUUNNITELMAT	KIUSSAAMISELLE 0-TOLERANSSI	TUNNE-, TURVA- JA VUOROVAIKUTUSTAITOT	YHTEISÖLLINEN TOIMINTAKULTTUURI
<ul style="list-style-type: none"> · Koulun kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastaisen toiminnan vastuuhenkilöt, toimintatavat, tavoitteet ja arviointi toimikauden päättyessä kirjataan koulun lukuvoisuussuunnitelmaan. · Koulun järjestyssännöt, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma sekä kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastainen suunnitelma käydään läpi vuosittain oppilaiden, huoltajien ja koko henkilökunnan kanssa. · Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sisältää selkeät kehitystoimenpiteet, kuinka hyväksyä ja arvostavaa ilmapiiriä kehitetään ja ylläpidetään. 	<ul style="list-style-type: none"> · Kiusaamisen vastaista toimintaa johdetaan yksiköissä selkeästi ja tietoon pohjautuen (kyselyt ja puuttumisen malli). · Jokaisessa koulussa on oltava tiimi tai vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on koordinoida ja ylläpitää kiusaamisen vastaista työtä omassa yksikössä. Vastuuhenkilö on jäsen yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä (YHR). · Henkilökunta, oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia kiusaamisen riskitekijöistä ja tunnusmerkeistä. · Henkilökunta, oppilaat ja huoltajat ymmärtävät, mitä kiusaaminen on ja kuinka siihen puututaan. · Kiusaamiselle on 0-toleranssi. Koko koulu yhteisö puuttuu kiusaamiseen matalalla kynnyksellä nopeasti, tehokkaasti ja systemaattisesti. · Henkilökunta perehdytetään kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastaisen toimintamallin käyttöön vuosittain. 	<ul style="list-style-type: none"> · Perusopetuksen tehtävä on inhimillisen (oppisisällöt) ja sosiaalisen (vuorovaikutus) pääoman kartuttaminen. · Koulun tehtävä on ohjata oppilaita näkemään asioita toisen näkökulmasta ja ymmärtämään myös toisen tunteita ja kokemuksia. · Tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen sisältyy opetussuunnitelmaan*. · Hyvän huomaaminen ja myönteisen palautteen antaminen on osa koulun arjen käytäntöitä. · Ryhmäyttämistä ja yksinäisyyden ehkäisemistä sekä kaveritoimien opetusta jatketaan läpi lukuvouden. · Oppilaita rohkaistaan kertomaan kiusaamisesta, häirinnästä, syrjinnästä ja väkivallasta aikuiselle. <p>* Esim. Koulukunnossa yhdessä -materiaali ja Hyvää kasvua hyvinvointiopetuksen OPS</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Koulun yhteisöllinen toimintakulttuuri perustuu arvoihin, joiden mukaan yhteisöllistä toimintaa suunnitellaan. · Tavoitteena on luoda kouluun positiivista vuorovaikutusta tukeva toimintakulttuuri, jossa minkäänlainen toista loukkaava käytös ei ole hyväksyttävää. · Ilmapiiri, joka korostaa hyvinvointia ja jokaisen vastuuta sen rakentamisessa, ehkäisee kiusaamista, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa. · Oppilaille ja huoltajille tulee tarjota mahdollisuus olla aktiivisesti mukana luomassa kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria ja suunnittelemassa yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa.
KIUSSAAMISEEN PUUTTUMINEN		SEURANTAVAIHE JA JÄLKITUKI	
<ul style="list-style-type: none"> · Henkilökunta, oppilaat sekä huoltajat osaavat tunnistaa kiusaamiseen liittyviä oireita (esim. poissaolot, kouluhaluttomuus, vetäytyminen, ahdistuneisuus, koulumenestyksen romahtaminen). · Alkuarvioinnissa tehdään asian käsittelyn tarkempi suunnittelu ja vastuunjako. · Kaksi aikuista keskustelelee ensin kiusatuksi joutuneen kanssa ja tämän jälkeen kiusanneiden oppilaiden kanssa erikseen · Huoltajia tiedotetaan tapahtuneesta ja keskusteluista · Kaikki selvityskeskustelut dokumentoidaan · Kiusaamistapaukset kirjataan "Ilmoitus perusopetusjohtajalle"-lomakkeelle · Arvioidaan kiusatuksi joutuneen oppilaan, kiusanneen oppilaan sekä ryhmän tuen tarve ja sovitaan tarvittavat tukitoimet yhteistyössä opiskeluhoitopalveluiden kanssa · Kiusaamisselvittelyn lopuksi sovitaan ja kirjataan, kuinka jatkossa toimitaan, jotta kiusaaminen loppuu. · Seurantakeskustelu järjestetään 1-2 viikon päästä tai tarvittaessa nopeammin · Jos kiusaamistapauksen epäillään täyttävän rikoksen kriteerit, konsultoidaan viranomaisia (Ankkuri-poliisi, lastensuojelu) · Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus tai lastensuojelu- ja rikosilmoitus 		<ul style="list-style-type: none"> · Tilannetta seurataan säännöllisesti ja varmistetaan oppilaiden kokemus turvallisuudesta koulussa · Seurannasta vastaa luokanopettaja, -ohjaaja tai muu vastuuhenkilö · Mikäli kiusaaminen jatkuu, asian selvittelyä jatketaan huoltajien sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. · Asianosaiset ohjataan jälkihoitoon tarpeen mukaan · Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastainen suunnitelma arvioidaan vuosittain tiedonkeruun ja pyydetyn palautteen perusteella opiskeluhoiton ohjausryhmässä 	

Lähteet: Lohjan kaupungin perusopetuksen kiusaamisen vastainen suunnitelma (2023), Lohjan perusopetuksen OPS (2023), Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa (OPH 2020:3a), Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014), Jyväskylän kaupungin kiusaamisen vastainen malli (2022), Perusopetuslaki 628/1998, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, Varhaiskasvatustalaki 540/2018, Lastensuojelulaki 417/2007, Rikoslaki 39/1889, Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986, Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 304/2003

Käyttäytymismatriisi		Tilanne/paikka				
		luokka	käytävä ja eteinen	ulkona	ruokala	juhlasali
Odotukset/säännöt	Ota vastuu itsestäsi	Minulla on tarvittavat työvälineet mukani. Kuuntelen ohjeet. Teen annetut tehtävät.	Liikun rauhallisesti kävellessäni.	Pukeudun säänmukaisesti. Heitän lumipalloja vain heittoseinään. Menen ajoissa välitunnille. Tulen sisälle välitunnilta ajoissa.	Pesen käteni. Otan kunnan annoksen. Maistan kaikkea.	Kuuntelen Katselen
	Arvostaa muita	Annan työrauhan. Kuuntelen toisia. Autan ja kannustan toisia. Tervehdin.	Kuljen hiljaa ja annan työrauhan. Jätän esillä olevat tavarat rauhaan. Tervehdin muita.	Pelaan ja leikin reilusti. Puhun ystävällisesti toisille. Tervehdin muita	Harjoittelen hyviä ruokatapoja. Jonotan hiljaa. Keskustelen vain vieruskaverin kanssa ruokapöydässä.	Kiitän Keskityn
	Pidä huolta ympäristöstä	Palautan käyttämäni tavarat paikoilleen. Siivoan jälkeni.	Laitan vaatteet naulakkoon ja kengät kenkätelineeseen. Huolehdin vaatteistani ja koulutavaroistani.	Noudatan välituntilainaa mon sääntöjä. Palautan lainaamani välineet. Laitan roskat roskikseen.	Syön ottamani ruoka-annoksen. Jätän paikkani siistiksi. Palautan astiat paikoilleen.	Jätän paikkani siistiksi

Lisätietoja:

[Lastensuojelu | Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue \(luvn.fi\)](#)

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/uhkasta-tulee-ilmoittaa-opetustoimen-henkiloston-ilmoitusvelvollisuudet-ja>

<https://www.oikeusasiamies.fi/fi>

[Ankkuritiimi apunasi | Ankkuritoiminta](#)

Sovittelutoiminta ja sovittelualoite:

<https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu> ja <https://kalliola.fi/palvelut/sovittelu/tee-sovittelualoite/>

LISÄMATERIAALI/ TOIMINTAVINKKI

Vastuun portaat:

<http://www.kidsskills.org/fin/vastuunportaat/>

Kiva koulu:

<http://www.kivakoulu.fi>